

СІНЕЛЬНИКОВА Н. О.,
Інститут вищої освіти
НАПН України,
м. Київ

УДК 159.955.2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Сучасна цивілізація вступила в таку стадію інформаційного розвитку, коли темпи культурних змін вимагають від людини вміння в найкоротший термін переробляти великі обсяги інформації, освоювати нові способи діяльності і своєчасно знаходити кваліфіковані рішення професійних і соціальних проблем. Зміни в країні, нові економічні відносини, реформи не можуть не впливати на систему освіти як головної ланки формування громадян України і вимагають використання нових педагогічних методів, прийомів, засобів у формуванні особистості «мислячої», яка має власну думку, вміє ґрунтовно, логічно та чітко її довести.

Ключова роль у сучасних і майбутніх продуктивних змінах в освіті та суспільстві належить викладачу, вчителю. До них – професіоналів, у будь-який часовий період людства вимоги завжди високі, вони завжди перебувають у колі уваги.

Ідея виховання людини культури як засобу вирішення протиріч, що виникли в результаті динамічного соціально-економічного розвитку та інформатизації суспільства, актуалізувала багато традиційних для педагогічної науки проблем. Становлення нової генерації висококваліфікованих випускників вищих навчальних закладів, що володіють культурою мислення, є сьогодні одним із стратегічних орієнтирів в модернізації вищої освіти.

Культура мислення займає особливе місце серед інших характеристик культурної людини, припускаючи особливу пізнавальну активність, відповідальність за збагачення, розширення соціокультурного простору, вона піклується про реалізацію власного особистісного потенціалу.

Становлення культури мислення забезпечує гнучкість свідомості майбутніх учителів, відкритість свідомості новому і незвичному, в тому числі вміння рефлексивного ставлення до свого «Я», до моральної та соціальної відповідальності.

Культуру розглядають як досвід діяльності в тій чи іншій сфері буття, в даному випадку – в процесі мислення, а не розв'язанні тих чи інших завдань, відокремлених від практики існування. На сьогодні, процес засвоєння нових знань студентами частіше проходить шляхом конспектування чи запам'ятовування. В такому випадку не можна говорити про позитивні зміни в сприйнятті оточуючої дійсності, поки викладач і студенти не почнуть активно взаємодіяти один з одним, застосовуючи різноманітні види і форми роботи. А це вимагає від викладача та студента певного рівня філософської культури та знання прийомів і правил логічного мислення.

Відповідно до філософських тверджень, особистість зі сформованою культурою мислення повинна:

- по-перше, мати своє власне судження щодо тієї чи іншої проблеми або питання, тобто мислити самій самостійно і незалежно;
- по-друге, мислити себе на місці іншого, ставати на його точку зору, завдяки чому досягається широта образу думок;
- по-третє, завжди мислити у злагоді з самим собою, дотримуючись послідовності мислення, уміння широко і самостійно міркувати, аналізувати, мислити не фрагментарно, а системно [1, 96–99].

Таким чином, повноцінне існування сучасної передової людини неможливе без філософської позиції особистості, як найбільш глибинного виміру людського «Я». А внутрішній духовний світ будь-якої особистості, і в першу чергу спеціаліста-професіонала, стає все більш помітною об'єктивною силою, алгоритмом активної соціальної дії.

Високий рівень розвитку культури мислення допоможе сучасному майбутньому вчителю досягти успіху в соціумі, сформувати культуру мислення у своїх вихованців. На жаль, у нинішніх закладах освіти недостатньо приділяється уваги формуванню культури мислення майбутніх вчителів. Тому виникає необхідність у дослідженні даного феномену.

Проблемою становлення, розвитку та формування культури мислення займаються такі вітчизняні вчені, як: О.Я.Митник, І.Л.Сіданич, А.В.Вінник, О.А.Халабузар, О.В.Марченко, М.Є.Максюта та ін. Також дана проблематика досліджується і зарубіжними вченими: О.С.Анісімовим, Л.Н.Фаткуловою, С.Ф.Мустафіною, Ф.Х.Хайруліною, П.В.Гуменюк, Л.П.Безугловою та ін.

Культура мислення не дана людині від народження, її становленню передують накопичений роками досвід, знання, уміння, навички та ставлення особистості до навколишнього світу. Під формуванням культури мислення розуміють процес і результат розвитку особистості під дією навчально-виховного потенціалу ВНЗ, спадковості, зовнішніх факторів.

Для того, щоб сформувати культуру мислення майбутній педагог має володіти певним набором якостей, які забезпечують високий рівень професіоналізму майбутніх учителів в конкретних умовах складного сучасного педагогічного процесу. Наведемо класифікацію основних особистісних якостей учителя, які є важливими для здійснення конструктивної взаємодії з учнями.

Домінантні якості. Емпатія. Урівноваженість. Доброта і доброзичливість. Справедливість. Чесність. Толерантність. Педагогічний оптимізм. Педагогічний такт. Гнучкість. Почуття гумору.

Периферійні якості. Ерудиція. Зовнішня привабливість. Ініціатива. Цілеспрямованість. Динамізм. Педагогічний і життєвий досвід.

Негативні якості. Виділяти улюблених учнів з поміж інших, мати «мазунчиків» у класі, виявляти симпатії та антипатії. Будувати стосунки залежно від свого емоційного стану, підпадати під хвилю настрою. Мстивість – прагнення зводити рахунки. Запальність, імпульсивність, відсутність витримки. Зарозумілість – підкреслення власних переваг. Неуважність, забудькуватість.

Професійно-педагогічні протипоказання. Недовіра. Шкідливі звички. Зовнішня і моральна неохайність. Грубість. Рукоприкладство. Безпринципність. Безвідповідальність. Приниження гідності дітей, даючи їм прізвиська. Мстивість [14, 42].

Володіючи всіма, чи більшою кількістю позитивних якостей, майбутньому вчителю буде легше сформувати культуру мислення як свою, так і вихованців.

Практика не одноразово доводила, що оволодіти усіма методами, прийомами, формами навчально-виховного процесу, не володіючи позитивними особистісними якостями, ґрунтовними знаннями, вміннями та навичками, дуже важко. Їх відсутність потребує громіздкої роботи майбутнього учителя над собою.

У навчально-виховному процесі виділено основні форми викладання, які сприяють формуванню культури мислення, це такі, як: заняття-дослідження, факультативи, проблемний семінар, пошукова самостійна робота (індивідуальні завдання, творчі задачі, творчі роботи), лабораторно-практична робота, нестандартні заняття (заняття-мандрівка, заняття-конференція, заняття-змагання тощо), навчальна конференція, контрольне тестування, педагогічна практика.

Найбільш розповсюдженими в ході вивчення фахових дисциплін є такі форми роботи: проблемні лекції та бесіди, конференції, семінари, нестандартні заняття (заняття-дослідження, заняття-загадка тощо), а також навчально-рольові ігри (мікровикладання, диспути, усний журнал, КВК, захист дипломних проектів тощо).

Для того, щоб розвинути та сформувати культуру мислення майбутнього учителя, викладачеві необхідно у процес навчання впроваджувати наступні методи: роботу з джерелом інформації, проблемну лекцію, викладання-діалог, евристичний пошук (евристична бесіда-пошук), метод проблемного викладу, дослідницький метод (метод колективного пошуку оригінальних ідей, метод розв'язування творчих завдань і задач, лабораторний експеримент), навчально-рольові ігри (мікровикладання, рольові диспути, рольові ігри) тощо [9, 31–43].

Розкриємо суть окремих методів навчання:

Робота з джерелом інформації. Розумова праця в будь-якій її формі завжди пов'язана з пошуком інформації. Той факт, що цей пошук стає зараз все складнішим і складнішим, доказів не потребує. Ускладнюється сама система пошуку, поступово перетворюючись в спеціальну галузь знань. Знання та навички стають все більш обов'язковими для будь-якого фахівця, тому потрібно бути підготовленим до пошуку інформації. Підготовленість в цьому відношенні складається з наступних основних елементів:

- чіткого уявлення про загальну систему наукової інформації;
- знання всіх можливих джерел інформації до своєї спеціальності;
- вміння вибрати найбільш раціональну схему пошуку відповідно до завдань та умов;
- наявності навичок у використанні допоміжних бібліографічних та інформаційних матеріалів [6,

27].

Під «джерелом наукової інформації» розуміється документ, що містить якесь повідомлення, а не бібліотека або інформаційний орган, звідки він отриманий. Цей метод найефективніший для самостійного пошуку, систематизації, класифікації наукової інформації, вирішення проблем і встановлення зв'язків. Він підвищує зацікавленість студентів, стимулює їхнє інтелектуальне мислення.

Викладання-діалог. Реалії освітнього буття вимагають від педагога володіння навичками і теоретичними знаннями діалогу. Останній сприяє реалізації творчого злету та розвитку наукового спілкування.

Науковці виділяють такі види діалогу:

- 1) діалог-суперечка;
- 2) діалог-конфіденційне пояснення;
- 3) діалог-емоційний конфлікт;
- 4) діалог-унісон [8, 185].

Для полегшення підготовки до проведення бесід, семінарів і практичних занять майбутньому викладачеві необхідно опанувати всіма видами діалогу.

Проблема діалогу стає особливо важливою при визначенні проблемної ситуації, коли виникає потреба осмислити її і виразити через запитання, що передбачає пошук необхідної відповіді. До цього основного питання активний педагог додає уточнюючі, навідні, зустрічні чи казусні запитання стратегічного й тактичного призначення. Запитання можуть бути складними і простими, парадоксальними, полемічними, випереджальними, прогнозуючими. Сама постановка запитання для діалогу вимагає від викладача такту, уміння знайти підхід до людей різного рівня освіти, інтелектуального розвитку. Одному студенту можна поставити запитання простіше, а іншому складніше, третьому таке, щоб він зміг показати свій інтелект, знання, а можливо, й розкрити філософське бачення проблеми.

У постановці запитання може бути закладений той елемент імпровізації й несподіванки, що так необхідний для живого творчого діалогу, адже запитання практично завжди містить лексику, що народжує відповідну думку. Тому діалог є найважливішим елементом організації активних форм роботи в навчальному процесі.

Під час ведення діалогу, в комплексі спрацьовує все: доказовість, обґрунтування власної точки зору, спростування позицій, заперечення несумісних поглядів партнера. Для методики викладання важливий, як аналіз логіко-методичної сторони діалогу, так і створення задушевної емоційної атмосфери, одночасне звернення і до розуму, і до почуттів сторін, що полемізують.

Щоб підвищити ефективність діалогу і посилити активізацію наукового спілкування викладачеві варто продумати і підібрати для аналізу окремі конкретні ситуації, обговорення яких становило б інтерес для студентської аудиторії.

Існують різні типи ситуацій:

- ситуація-ілюстрація, коли за допомогою конкретного епізоду, випадку, події з реальної практики можна використовувати аналогічні прийоми аналізу, той чи інший спосіб вирішення проблеми;
- ситуація-права, коли за допомогою конкретної ситуації підсилюється інформація, краще і надійніше запам'ятовується те, що буде потрібно надалі;
- ситуація-оцінка, коли конкретна ситуація має різні оцінки залежно від методичного моменту;
- ситуація-проблема, коли визначаються лише окремі умови і моменти, що відбуваються, необхідно осмислити цю ситуацію, сформулювати саму проблему і запропонувати варіанти її вирішення.

Для педагога головним завданням є: дати змогу студентам вступити в діалог, полеміку, забезпечити взаємодію поглядів співрозмовників. Результативним є виявлення позицій з погляду їх динаміки. Діалог містить у собі такі можливості:

- зближення позицій (аж до збігів);
- розбіжність точок зору діалогічних партнерів;
- суперечливість позицій (аж до виникнення повної несумісності) [8, 178–189].

Сприяючи підвищенню ефективності процесу викладання, діалог приводить в активний рух думку співрозмовника, змушує студентів шукати потрібну відповідь на поставлене запитання, прагнути до істини. Тому важливо розвинути у студента потребу в інтелектуальному діалозі, в активному пошуку відповіді не тільки на питання теорії, а й на проблеми самого життя.

Цей метод найефективніший для аналізу, синтезу, систематизації та класифікації наукової інформації, що сприяє формуванню операційного мислення.

Евристичний пошук або метод дослідження і відкриття (евристична бесіда). Евристика – історично започаткована Сократом (470-399 рр. до н.е.), особливий метод ведення діалогу, навчання, що ґрунтується на системі навідних питань, які спонукають, «підштовхують» співрозмовника до самостійного вирішення проблеми. В античній філософії евристикою називали «сукупність прийомів навчання за допомогою навідних питань, теорія такої методики» [5, 29]. Тепер «евристика – це: 1) сукупність методів дослідження, спрямованих на відкриття, пізнання нового, раніше невідомого; 2) наука, що вивчає процеси продуктивного творчого мислення; 3) алгоритм оптимального пошуку варіантів розв'язування задач, специфічних для штучного інтелекту» [2; 4, 64].

Сутність зазначеного методу дослідження полягає в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками.

Один із різновидів методу є евристична бесіда – перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання. Спрямований на активізацію розумової діяльності студентів шляхом створення проблемних ситуацій, які вирішуються за допомогою висунення гіпотез, генерацій ідей, порівнянь, зіставлення фактів тощо.

Дидактична суть евристичної бесіди як методу полягає в тому, що це є метод навчання, що передбачає розмову викладача зі студентами, організується за допомогою продуманої системи запитань і передбачає не пряме повідомлення знань студентам, а їх власне знаходження зв'язків із уже відомими і виведеними закономірностями [7, 88].

І.П.Підласий виокремлює такі головні особливості методу евристичної бесіди: знання не пропонуються у готовому вигляді, а їх потрібно здобувати самостійно; викладач організовує не повідомлення чи виклад знань, а їх пошук за допомогою різних засобів; студенти самостійно доходять висновків під керівництвом викладача [3, 283].

Застосовуючи евристичну бесіду, викладач уміло поставленими запитаннями спрямовує думку студентів на розуміння ними суті вивчаного матеріалу. Розумову роботу, яку при цьому виконують студенти, можна розглядати в такій послідовності:

- ставиться проблема, питання, предмет для спостереження, порівняння, що примушує мислити, шукати відповіді, дає поштовх думці;
- аналізуються різні відповіді, висловлені при розгляді питання, – відкидаються неправильні, доповнюються або уточнюються неповні й неточні, виводиться правильна відповідь;
- устанавлюються логічні зв'язки між окремими думками, положеннями, виводяться висновки і узагальнення, устанавлюється система нових знань [12, 387].

Отже, від постановки питання, викладачі в евристичній бесіді ведуть студентів до порівняння і зіставлення, аналізу і синтезу, знаходження правильної відповіді і, нарешті, до встановлення логічних зв'язків, виведення висновків і узагальнень.

Евристичний метод є одним із основних методів навчання, який дозволяє студентам проявити творчу активність у процесі навчання.

Метод проблемного викладу – передбачає створення проблемних ситуацій, ситуацій новизни, постановку проблемних запитань і завдань, демонстрацію логіки їх розв'язування з аргументуванням кожного кроку пошукової діяльності, що сприяє формуванню дійового педагогічного мислення.

Метод проблемного викладу використовує різноманітні джерела і засоби. Педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальну задачу, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб вирішення поставленого завдання. Студенти як би стають

свідками і співучасниками наукового пошуку. Проблемний виклад, як і дослідницький метод, пред'являє високі вимоги до наукової підготовки викладача. Він повинен не тільки вільно володіти навчальним матеріалом, а й знати його витoki.

У студентів зазначений метод розвиває мислення, творчу ініціативу. Як вказував С.Л. Рубінштейн, початковим моментом розумового процесу зазвичай є проблемна ситуація. Мислити людина починає, коли у неї з'являється потреба щось зрозуміти. Мислення починається з проблеми чи питання, з подиву чи здивування, з протиріччя. Майбутньому викладачеві необхідно підготуватися до такої організації навчального процесу, щоб учні на уроці постійно відчували потребу в оволодінні новими знаннями, долали посильні їм труднощі. Метод проблемного викладу може займати провідне місце у діяльності вузівського викладача [13, 278].

Головна мета проблемного викладу – стимулювати пізнавальну діяльність студентів, відводячи їх від стандартів мислення і застосовуючи раніше отримані знання і особистий досвід на практиці в цікавій для них формі з непередбачуваним заздалегідь фіналом. Власні висновки і докази, здобуті студентами досвідченим шляхом, завжди цікаві і переконливі. Сутність проблемного викладу зводиться до того, що в процесі навчання докорінно змінюється характер і структура пізнавальної діяльності особистості, що приводить до розвитку творчого потенціалу.

Проблемний виклад готує базу для застосування евристичного методу, а евристичний метод – для застосування дослідницького методу.

Дослідницький метод передбачає створення у процесі навчання ситуацій проведення наукового досвіду (експерименту); виконання навчально-дослідницьких завдань; проведення студентом експерименту; являє собою сукупність логічно пов'язаних навчальних проблем, у процесі розв'язання яких майбутніх педагог відкриває для себе нові знання про об'єкт дослідження, способи і методи мислинневої діяльності.

Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук [11, 287].

Сутність дослідницького методу навчання передбачає наступне:

- формулюється проблема, на розв'язання якої визначається певний відрізок навчального часу;
- знання студентам не повідомляються. Вони самостійно здобувають їх у процесі вирішення (дослідження) проблем, порівнюючи різноманітні варіанти отриманих відповідей. Засоби для досягнення результату також визначають самостійно;
- діяльність викладача потребує оперативного управління процесом розв'язання проблемних завдань;
- навчальний процес характеризується високою інтенсивністю, навчання супроводжується підвищенням інтересом, отримані знання відзначаються глибиною, міцністю, дієвістю [10, 479].

Дослідницький метод навчання передбачає творче засвоєння знань, виконує досить важливі функції. Він покликаний, по-перше, забезпечити теоретичне використання знань; по-друге, оволодіння методами наукового пізнання в процесі пошуку цих методів і їх використання; по-третє, сприяє формуванню рис творчої діяльності; по-четверте, є умовою формування інтересу, потреби в такій діяльності. Як наслідок, дослідницький метод сприяє формуванню повноцінних, добре усвідомлених, оперативно й гнучко використовуваних знань і формуванню досвіду творчої діяльності.

Враховуючи вищезазначені функції, сутність дослідницького методу можна визначити як спосіб організації пошукової, творчої діяльності студентів, спрямованої на розв'язання нових для них проблем.

Його недоліки – значні витрати часу й енергії викладача та студентів. Використання дослідницького методу вимагає високого рівня педагогічної кваліфікації викладача і відповідної підготовки студентів [10, 490].

Вибір одного із розкритих методів і форм навчання, їх раціональне поєднання і співвідношення дають позитивні результати у процесі формування культури мислення майбутнього педагога.

Висновок. У центрі уваги сучасної освіти мають бути не тільки навчальні предмети, а й способи мислення та діяльності, які сприяли б формуванню у майбутніх викладачів особистісного бачення світу та здатності вступити у діалог з ним, вироблення умінь самостійно приймати рішення, навичок самовиховання і саморегуляції відношень, цілеспрямованості у діях і вчинках. Такі вміння потребують дисципліни розуму, високого рівня розвитку культури мислення, сутність якої – адекватне відображення людиною в поняттях та інших розумових формах об'єктивної логіки буття і свого особистого існування.

Оскільки культура мислення характеризується логічною стрункністю та доказовою силою, опорою на факти і точність у висновках, широтою суджень та глибиною розуміння об'єктивних процесів, сукупністю методів і прийомів дослідження дійсності, вона потребує величезної роботи над собою, яка буде сприяти процесу соціалізації майбутнього вчителя, розвитку його навчальних та професійних успіхів, творчих досягнень.

Література

1. Віннік А.В. Концептуальний зміст предмета філософії та філософська культура мислення в їх значенні для становлення активної соціально-творчої дії сучасної особистості / А.В.Віннік // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 96–99.
2. Волинець Ю. О. Становлення культури мислення майбутнього педагога в процесі професійної підготовки / Ю. О. Волинець // Початкова школа. – 2008. – № 7. – С. 37–38.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: Навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

5. Кобзов М., Горбачев Н. Сократовский метод обучения / М. Кобзов., Н. Горбачев – М., 1978. – 196 с.
6. Кузнецов И. Н. Информация: сбор, защита, анализ: Учебник по информационно-аналитической работе./ И. Н. Кузнецов – М.: Изд. Яуза, 2001. – 88 с.
7. Лукач С.П. Беседа на уроках мови./ С.П. Лукач– К., 1991. – 102 с.
8. Малахова Ж.Д. Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів: Навч. посіб. / Ж.Д. Малахова, В.М. Огаренко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 280 с.
9. Митник О. Я. Як навчити дитину мистецтва мислення / Педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. Я. Митник. – К.: Початкова школа, 2006. – С. 31–43.
10. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. / Зайченко І.В. – К.: «Освіта України», 2008. – 528 с.
11. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. для вузів / В. Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
12. Педагогіка: новый курс [Текст]: Учеб. для студ. вузов, обуч. по пед. спец.: в 2 кн. / И. П. Подласый. – М.: Владос, 2004. – 576 с.
13. Педагогіка професійної освіти / [Під ред. В. А. Сластеніна]. – М., 2004. – 368 с.
14. Сіданич І. Л. Професійна компетентність учителя щодо формування культури мислення учнів / І.Л. Сіданич. – К.: Початкова школа, 2008. – № 7. – С. 42.

Синельнікова Н.О. Особливості формування культури мислення майбутніх учителів

Анотація. Дана стаття розкриває головні якості особистості, форми та методи, які сприяють формуванню та розвитку культури мислення майбутнього вчителя. **Ключові слова:** культура мислення, якості, методи, форми та ін.

Синельнікова Н.О. Особенности формирования культуры мышления будущих учителей

Аннотация. Данная статья раскрывает главные качества личности, формы и методы, которые способствуют формированию и развитию культуры мышления будущего учителя. **Ключевые слова:** культура мышления, качества, методы, формы и др.

Sinelnikova N. Features of formation of future teachers thinking culture

Annotation. This article exposes main qualities of personality, form and methods which are instrumental in forming and development of culture of thought of future teacher. **Key words:** culture of thought, quality, methods, forms and other.

СІНЯКОВА Л. В.,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

УДК 378.124:17.022.1

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Процес формування особистості майбутнього викладача, його професійне становлення, успішність у педагогічній праці залежать від багатьох суспільних та культурних чинників, а також від власної активної діяльності. Молода людина, яка вступила у вищий навчальний заклад, має індивідуальні особливості, сформовані під впливом родини, школи, життєвих умов тощо.

Вони виявляються у системі її цінностей, переконань, інтересів, позицій, норм поведінки, у ставленні до себе, світу, обраного фаху. Як допомогти майбутньому викладачеві розібратися в собі й знайти своє професійне обличчя? Як розвинути його педагогічну культуру й професійне мислення? Як виробити власний стиль взаємодії з студентами, з колегами тощо? Як подолати стереотипи у поглядах на суть педагогічної діяльності?

Окремі аспекти проблеми формування професійно-педагогічного іміджу викладача вищої школи деякою мірою висвітлено науковцями, які досліджували сутність професійного іміджу фахівця та особливості його ефективної самопрезентації. Зокрема, І.Альохіна, Ф.Генов, Н.Скрипаченко, Е.Уткін. До питання формування педагогічного іміджу та „професійного образу Я” викладача вищої школи звертались І.Володарська, Н.Гузій, А.Морозов, В.Хороших. Проблему формування педагогічної майстерності викладача досліджували Є. С. Барбіна, Н. Ю. Бутенко, І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривоніс, Г. М. Сагач та ін. В. В. Баркасі, А. Г. Карпова, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна, І. Р. Міщенко, Т. М. Сорочан вивчали питання формування професійної компетентності майбутнього викладача.

Аналіз психолого-педагогічних джерел, присвячених дослідженню окреслених проблем, засвідчує, що, незважаючи на вагомий результат наукових пошуків у цих напрямках, поза увагою дослідників залишаються важливі аспекти формування іміджу майбутнього викладача. Зауважимо, що зазначена проблема набуває особливої актуальності для педагогічних університетів, оскільки в них професійна теоретична і практична підготовка фахівців у галузі певної науки переважає над професійно-педагогічною.

Об'єктом виступає процес підготовки майбутнього викладача в умовах навчання вищого навчального закладу.

Предмет: зміст формування іміджу майбутнього викладача вищого навчального закладу в період навчання та педагогічної практики.

Мета і завдання дослідження актуалізувати необхідність теоретичного обґрунтування деяких аспектів окресленої проблеми.